"POLSKI PRZEGLĄD KARTOGRAFICZNY”

wybrane artykuły 1927-28

Wykorzystanie materiałów archiwalnych w celach komercyjnych (reprodukcje w wydawnictwach itp.) może nastąpić po podpisaniu stosowej umowy.

Po opublikowaniu pracy, w której wykorzystane zostały zbiory Dariusz Domala domciu@poczta.onet.pl autor zobowiązany jest złożyć jeden egzemplarz pracy do mojego archiwum.

423. T. ZWOLIŃSKI; **Tatry polskie.** 1 : 37.500. Wydanie piąte poprawione i uzupełnione. Zakopane 1920. T. Zwoliński. Druk Freytag i Berndt. Wiedeń. 78 × 52 *cm.*

Nouvelle édition de la belle carte hypsométrique des Tatry polonais.

Nowe wydanie (p. Nr. 139 T. I.) tej najlepszej mapy polskiej części Tatr doznało szeregu uzupełnień i poprawek. Reprodukcja jego jest zupełnie poprawna. *jw.*

424. **Mapa Polski.** 1 : 100.000. Wojskowy Instytut Geograficzny. Warszawa. Sekcje: A 30 B 40 Wilno, A 30 B 42 Worniany, A 31 B 40 Olkieniki (Wschód), A 31 B 42 Oszmiana, A 31 B 44 Wilejka, A 32 B 40 Ejszyszki, A 32 B 41 Lipniszki, A 33 B 39 Nowy Dwór, A 33 B 40 Lida, A 34 B 38 Grodno (Wschód), A 35 B 38 Indura, A 35 B 39 Mosty, A 36 B 27 Torun, A 36 B 39 Wołkowysk, A 36 B 40 Słonim, A 37 B 39 Łysków, A 37 B 40 Różana, A 37 B 44 Morocz-Siemierzewo, A 38 B 41 Święta Wola, A 39 B 41 Motol, A 39 B 42 Łohiszyn, A 40 B 41 Janów, A 43 B 39 Wyżwa, A 44 B 40 Mielnica, A 44 B 41 Kołki, A 45 B 41 Opałów, A 45 B 39 Oździutycze, A 45 B 40 Rożyszce, A 45 B 41 Kiwerce, A 45 B 42 Deraźne, A 46 B 39 Horochów, A 46 B 42 Równe, A 47 B 39 Radziechów, A 47 B 42 Mizocz, A 48 B 39 Kamionka Strumiłowa, A 49 B 39 Busk-Krasne, A 50 B 38 Bóbrka, A 50 B 39 Przemyślany, A 50 B 40 Zborów-Pomorzany, A 50 B 41 Tarnopol, A 51 B 39 Rohatyn, A 51 B 40 Brzeżany, A 52 B 39 Halicz, A 53 B 40 Tyśmienica-Tłumacz, A 54 B 41 Horodenka.

L'Institut Géeographique Militaire a déjà publié 93 sections de cette carte. Dans les dernières sections l'on a changé le mode d'impression. Antérieurement la carte était imprimée en quatre couleurs, actuellement le plan de la situation est en noir et le terrain en brun. Bien qu'on se soit réstreint aux deux couleurs, la carte est parfaitement lisible grâce aux nombreux progrès dans le raffinement de l'impression en noir. Ces feuilles ont été revisées au courant de 1921—4 sur les territoires de l'ancienne Autriche. Le relief y est présenté par des courbes de niveau à 10 *m* de distance, celles de 2·5 *m* dist. dans le territoire précédemment prussien et pour le reste de l'Etat on a conservé des courbes à distance d'une toise (2·13 *m*) de la carte russe au 1 : 84.000.

93 wydanych dotąd sekcyj „Mapy Polskiej" to pokaźny dorobek Instytutu Wojskowego, to prawie ćwierć powierzchni państwa w nowej, uzupełnionej po wojnie mapie.

Wojskowy Instytut Geograficzny przeprowadził w zeszłym roku doniosłą zmianę w wyglądzie „Mapy Polskiej". Zdecydował się bowiem drukować ją nie jak poprzednio w 4 barwach ale jedynie w dwóch. Sytuacja i opis czarne, warstwice bronzowe.

Ta decyzja, podyktowana ekonomją czasu i kosztów wykonania nie zmniejsza w sposób uderzający czytelności „Mapy Polskiej" przynajmniej w obszarach nizinnych, skąd już nowe dwubarwne arkusze mamy

do dyspozycji. Zbliżają się one wyglądem do pruskiej „Karte des westlichen Russlands". Z wymienionych powyżej sekcyj niespełna połowa wykonana jest już dwubarwnie. Wykonano tak też na nowo kilka z arkuszy poprzednio sprawozdanych (Lipsk, Siniawka i t. d.).

Przejście na dwubarwną „Mapę Polską" zmusiło Instytut do dalszego postępu w druku czarnym. Sukces na tem polu osiągnięto niewątpliwy. Odnosimy także wrażenie, że typy pisma użyte w bardzo pięknej sekcji Toruń, nadają się lepiej, niż używane gdzie indziej ze względu na grubość liter.

Mapa Polska w swej nowej formie jest wyłącznie warstwicową*). Warstwice są sążniowe w sekcjach b. zaboru rosyjskiego, 10—20 *m* w sekcjach pochodzenia austrjackiego. W sekcji Toruń wprowadzono warstwice 2·5 *m*. Czy nie zadaleko idąca różnorodność? Czy uda się zasadę sekcji toruńskiej uogólnić dla wszystkich sekcyj pochodzenia pruskiego? Brak wewnętrznych, powiatowych granic administracyjnych uważamy za ujemną stronę tego cennego wydawnictwa.

Reambulacja powyższych sekcyj pochodzi z lat 1921—1924. *jw.*

425. **Mapa operacyjna. 1:300.000.** Kowel. Wojskowy Instytut Geograficzny. Warszawa 1927 r. — 47 × 37 *cm.*

Section de la carte prussienne 1 : 300.000 reproduite après une revision de la nomenclature et de la situation. Elle diffère des cartes publiées antérieurement par la représentation du terrain; on s'y sert de courbes de niveau à 10 *m* de distance et non du dessin en hachures, comme précédemment.

Przedruk analogicznej sekcji pruskiej mapy 1 : 300.000. Wartość tej publikacji jest bardzo spotęgowana dzięki wprowadzeniu w znaczną część powierzchni sekcji reambulacji, przeprowadzonej przez W. I. G. (N. b. brak kolejki Chinocz—Kuchecka Wola).

Teren reprezentują — co z wielkiem stwierdzamy zadowoleniem — warstwice co 10 *m*. Niestety, i tu brak jakichkolwiek granic administracyjnych, choć w sekcji Cieszyn (p. Nr. 346) umieszczono już granice województw. Wykonanie techniczne tej sekcji stoi na bardzo wysokim poziomie. *jw.*

426. **Mapa Samochodowa Rzeczypospolistej Polskiej.** Nr. 2. Bydgoszcz. Wojskowy Instytut Geogr. Warszawa 1927. 65 × 39 *cm.*

Le troisième section de la carte automobilière de l'Institut Géographique Militaire à Varsovie.

Trzecią sekcją mapy automobilowej 1 : 300.000 W. I. G. cechują wszystkie te dodatnie strony, które podniesiono przy sprawozdaniu sekcji Gdańsk-Gdynia tej mapy. Pewne uzupełnienie i poprawki w sieci kolejowej tak Polski jak i Niemiec wydają się jednak pożądane. *jw.*

*) N. b. przypuszczamy, że niezbyt pomyślna próba wspomożenia warstwic cieniowaniem w sekcji Bóbrka nie zostanie już gdzieindziej powtórzona.

ciem ich do roku 1925 zostały wzbogacone o kilka jeszcze działów (zadłużenie, reperacje, wskaźniki cen i t. p.).

W mapce Polski nie usunięto niestety jeszcze wszystkich błędów. *jw.*

459. **G. Freytag's Weltatlas.** 255 karten auf 142 Seiten und Namensverzeichnis. G. Freytag und Berndt. A. G. Wien 1927. 142 tablic à 20 × 17·5 *cm* + 146 p. tekstu.

Nouvelle édition d'un atlas manuel de Freytag (v. No. 208 Vol. I., 322 Vol. II.).

Nowe wydanie atlasu sprawozdawanego już dwukrotnie na tem miejscu (Nr. 208 T. I. i 322 T. II.) nie zostało w układzie zmienione ani rozszerzone. Wszystkie jednakowoż mapy zostały doprowadzone w granicach a częściowo i komunikacjach do stanu z r. 1926. N. b. razi jeszcze w etnograficznej mapie Europy obraz, wzorowany wyłącznie na starych wzorach kartografji niemieckiej. *jw.*

460. J. BRUNCLIK: **Atlas Zemepisny pro školy meštânske.** Čtrvte wydani. V. Neubert, Praha-Smichov. 1923. 27 map à 35 × 28 *cm.*

This Czech school atlas follows Viennese models. Beyond a few new maps it gives us nothing new concerning Czechoslovakia that is of special cartographic interest.

Powojenne wydanie atlasu szkolnego, używanego oddawna w szkołach czeskich zostało pomnożone o kilka map dla współczesnej Czechosłowacji. Te też jedynie przedstawiają pewien interes kartograficzny jako mapy nowe — odbiegające od szablonowych i przestarzałych innych map tłumaczonych z wiedeńskich atlasów Hölzla. Dziwi nas jednak etnografja Europy niczem nie ustępująca niemieckim wzorom (t. 13), oraz wyróżnienie w kilku mapach obszaru t. zw. „Statutowej Galicji wschodniej", oraz szereg nazw ruskich spotykanych w Polsce. *jw.*

KSIĄŻKI.

LIVRES.

460. DR. ANTONI ŁOMNICKI: **Kartografja matematyczna.** Książnica-Atlas, Lwów-Warszawa, 1927. I—VIII str. 1—191, rys. 67.

Nauka polska zyskała dzieło, ujmujące całokształt teorji odwzorowań kartograficznych, które na długi okres czasu będzie z pewnością fundamentalnem w tej dziedzinie.

Logiczny układ, ścisłość, jasność oraz zwięzłość przy jednoczesnem bogactwie treści, podkreślenie związku kartografji z geodezją wyższą, wybitne zalety pedagogiczne — wiążą się nierozerwalnie z sobą, stwarzając nowy typ podręcznika, niespotykany nigdzie, nawet w literaturze obcej.

Dzieło wyszło z pod pióra znakomitego matematyka, który pojmuje kartografję jako dział matematyki stosowanej.

Jest to stanowisko słuszne: kartografa lub geodetę mniej interesują teoretycznie ważne, lecz abstrakcyjne rozważania, wkraczające w teorję powierzchni lub funkcji zmiennej zespolonej.

Autor bardzo trafnie podzielił treść książki, zależnie od przygotowania czytelnika, na dwa etapy: w pierwszym — powiedziałbym dla geografów — opuszcza wszystkie trudniejsze rozdziały, zaznaczone w tekście gwiazdkami; drugi etap, obejmujący trudniejsze i bardziej abstrakcyjne zagadnienia, jest przeznaczony specjalnie dla geodetów lub matematyków.

„Nie siliłem się — pisze autor w przedmowie — na wyczerpujące omówienie wszystkich metód i rzutów proponowanych dotychczas, a także wyczerpujące uwagi historyczne lub literackie nie były moim celem. Pragnę jedynie zaznajomić czytelnika z najważniejszemi metodami tej nauki i umożliwić mu zrozumienie specjalnych prac z kartografji i z pokrewnych dziedzin geodezji wyższej". Wskutek tego książka nie urosła niepomiernie jak dzieła zagraniczne, czytając ją, nie traci się nigdy z oka całości przedmiotu. Autor, podając zasady nauki, umiejętnie budzi w czytelniku zaciekawienie i zamiłowanie do kartografji, zalecając studjowanie źródeł i prac klasycznych, lub odsyłając do studjów specjalnych.

Książka pojawia się w bardzo odpowiednim momencie: w trakcie ogólnej debaty nad kwestją wyboru metody odwzorowania Rzeczypospolitej i przyczyni się zapewne do szybszego rozstrzygnięcia ważnych państwowych spraw geodezyjnych i kartograficznych, które czekają decyzji.

Na treść książki składa się ośm rozdziałów.

W rozdziale I autor podał zadania kartografji i pojęcia wstępne; podkreśla przytem dobitnie fikcję, jaką czynimy przy rozumowaniach kartograficznych, upodabniając ziemie do powierzchni idealnej, matematycznie zdefinjowanej.

Topografję uważa autor za część kartografji; pogląd taki niezupełnie odpowiada pojęciom, jakie dotychczas się ustaliły. Zresztą pod tym względem, panuje pewna dowolność. Najczęściej geodezję niższą i miernictwo, niekiedy nawet kartografję elipsoidalną, co już jest zupełnie mylnem, utożsamia się z topografją. W każdym razie w życiu topografja i kartografja wyraźnie występują jako dwa odzielne działy pracy, co uwidacznia się w organizacji państwowych urzędów i instytutów geograficznych we wszystkich państwach.

Czasami się słyszy, jakoby kartografja matematyczna była nauką nieusystematyzowaną, złożoną z poszczególnych części, luźno ze sobą związanych. Autor dobitnie prostuje ten pogląd, twierdząc, że osiągnęła ona poniekąd ostateczny stopień rozwoju, a nowe przyczynki mieszczą się w ramach ogólnej teorji, jako przypadki specjalne.

Do wykazu wymiarów ziemi na str. 3 byłoby dobrze dołączyć wymiary elipsoid, użytych na ziemiach polskich przez państwa zaborcze.

dawna żadnej książki. Praca inż. Wł. Kolanowskiego jest pierwszą w tej dziedzinie*)

Cechą charakterystyczną książki jest zastosowanie jej do potrzeb praktycznych. Autor pominął niektóre rozważania teoretyczne, mniej interesujące konstruktorów-kartografów, lub wymagające gruntownej znajomości matematyki wyższej. Dla kartografów, tworzących mapy, książka ta będzie doskonałem kompanjonem.

W wstępie autor podaje ogólne zasady i własności odwzorowań, teorję zniekształceń, oraz odwzorowanie ortomorficzne i równoważne elipsoidy na kulę. Wzór na skalę zniekształcenia powierzchniowego

$$p = \frac{1}{m^2} : \frac{1}{m^2}$$

jaki podaje autor na str. 8, jest słuszny tylko dla odwzorowań ortomorficznych, w ogólnej definicji musimy uwzględnić iloczyn skal w kierunkach głównych**).

W teorji rzutów azymutalnych, walcowych i stożkowych, którym autor poświęca następne trzy rozdziały, zwracają uwagę ogólne definicje tych odwzorowań.

Kształt elipsoidalny powierzchni ziemi uwzględnił autor w tych rzutach, które mają najczęstsze zastosowanie w praktyce.

W dalszych rozdziałach znajdujemy teorję rzutów wielostożkowych, teorje szeregu rzutów równoważnych, powstałych z modyfikacji rzutów stożkowych lub innych, wreszcie teorję rzutów kolistych.

Wśród rzutów wielościennych znajdujemy teorję rzutu Müfflinga, stosowanego powszechnie do map topograficznych skal dużych, oraz teorje „rzutu wielościennego Lallemanda Międzynarodowej Mapy Świata 1/M. Wywody Lallemanda, mało znane naszym kartografom zostały w ten sposób uprzystępnione. Są one konieczne dla studjów nad konstrukcją Mapy Międzynarodowej 1/M. i stanowią doskonały wstęp do dalej idącej pracy dr. A. Łomnickiego p. t. Analiza matematyczna Międzynarodowej Mapy świata***).

Książkę kończy rozdział o stosowaniu i rozpoznawaniu rzutów kartograficznych i wykaz chronologiczny rzutów.

Każdy, kto konstruuje mapy, winien przestudjować uważnie omawianą książkę i mieć ją stale pod ręką. *Fr. Biernacki* (Warszawa).

463. INŻ. MARJAN HEŁM-PIRGO, KAPITAN: **Kartoznawstwo i wojskowe wyzyskanie terenu.** Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Lwów—Warszawa—Kraków, 1928.

*) Nieco później pojawiły się jeszcze dwie książki: T. Szumański „Zasady kartografji" i Dr. A. Łomnicki „Kartografja matematyczna", wydane przez Książnicę-Atlas, 1927.

**) Terminologja w teorji rzutów kartograficznych, pkt. 7, „Wiadomości Służby Geograficznej" Nr. 1.

***) Wiadomości Służby Geograficznej Nr. 1.

Właściwie jest to podręcznik terenoznawstwa wojskowego, w takim mniej więcej zakresie jak „Terenoznawstwo" H. Bagińskiego (Chłopskiego), „Terenoznawstwo i kartografja wojskowa" J. Lewakowskiego oraz „Topografja wojskowa „W. Jamiołkowskiego i A. Stockiego.

Na samym początku książki autor podaje następujące określenie terenoznawstwa: „Terenoznawstwo jest nauką o formach zewnętrznych i charakterze powierzchni ziemi". — Pierwsze rozdziały traktują o „rodzajach terenu", „kształtach terenu" i o wodach. Dalej następuje pobieżny wykład elementarnych pojęć kartografji: rzut, skala, znaki konwencjonalne, nomenklatura, klasyfikacja map, przedstawianie rzeźby terenu. Od tego ostatniego rozdziału, potraktowanego bardziej wyczerpująco, z uwzględnieniem praktycznych zagadnień odczytywania kątów nachylenia, profilowania oraz wyznaczania widoczności terenu — zaczyna się poważniejsza część książki. W następnym rozdziale omówionym jest krótko, ale zupełnie dostatecznie dzisiejszy stan polskiej kartografji wojskowej, oraz podane są krótkie charakterystyki rozmaitych rodzajów map będących u nas w użyciu". „Charakterystyka i ocena wojskowa" rozmaitych przedmiotów terenu ilustrowaną jest znakami, przedstawiającemi te przedmioty na mapach polskich. Dział szkiców, dość wyczerpujący, ilustrowany jest bardzo dobrze obranemi rysunkami; szkoda tylko, że pominięto tu — jak zresztą i w niektórych innych podręcznikach polskich — t. zw. „sposób zasłonięć" i „sposób obejścia okrężnego"; poza tem pokutuje tu jeszcze również t. zw. „metoda celowania okrężnego", która przedewszystkiem ze względów pedagogicznych powinna być jak najrychlej usuniętą z podręczników. Wyczerpująco omówione i bardzo ładnie ilustrowane są szkice perspektywiczne. — W końcu książki podane są tablice znaków konwencjonalnych i skrótów, stosowanych na mapach polskich.

Wartość książki p. Hełm-Pirgo leży w całkowitem dostosowaniu jej do polskich warunków, w systematycznem szkoleniu czytelnika w czytaniu map polskich oraz w obfitym doborze bardzo ładnie wykonanych — choć nie zawsze celowych — ilustracyj. — Nieścisłe jednak i w wielu wypadkach bałamutne określenia (jak np. przytoczone wyżej określenie terenoznawstwa), słabe powiązanie tekstu i zbyt trudne nieraz — jak na książkę o zakresie elementarnym — wysłowienie, oraz brak ilustrujących tekst przykładów kartograficznych (wycinki z map) — sprawiają, że w całości swej nie przewyższa ona, a nawet pod niejednym względem stoi niżej od niektórych dotychczas wydanych w Polsce podręczników tego rodzaju. W każdym jednak razie można ją narówni z książkami wymienionemi wyżej polecić młodzieży, pragnącej nauczyć się czytania map i wykonywania szkiców. *St. Pietkiewicz* (Warszawa).

464. **Vyroční zpráva za rok 1926.** Svazek VII Praha Vojenský Zeměpisný Ústav 1927 (188 str. + 12 tabl.).

Wojskowy Instytut czeskosłowacki wydaje z wielką punktualnością

TOM III. Nr. 21. MARZEC 1928.

1772

POLSKI PRZEGLĄD KARTOGRAFICZNY

THE POLISH CARTOGRAPHICAL REVIEW

LA REVUE CARTOGRAPHIQUE POLONAISE

1919

PRACE I ZAMIARY WOJSKOWEGO INSTYTUTU GEOGRAFICZNEGO.

TRAVAUX DE L'INSTITUT GÉOGRAPHIQUE MILITAIRE.

W „Przeglądzie Geograficznym" T. VII. Z. 1—2 sprawozdaje szef Wojskowego Instytutu Geograficznego stan robót w powierzonym mu zakładzie. Przytaczamy stamtąd najważniejsze szczegóły.

Wydział triangulacyjny: 1) r. 1920 ustalenie na borysławskich terenach naftowych (237 *km*²) 271 punktów, w tem 97 stanowisk, 2) 1921—4 pomiar 890 *km* granicy wschodniej z 2756 punktami poligonowemi, 3) triangulacja obozów ćwiczebnych Rembertów, Powórsk-Stobychwa, Pohulanka, Biedrusko, Raducz, Toruń, Podgórz, Grupa, Dęblin (od 1923), 4) triangulacja Pomorza, Wileńszczyzny, Niemna i Wołynia (roboty w toku).

Wydział topograficzny: 1) Reambulacja „Mapy Polskiej" 1 : 100.000. Na 482 arkuszy tej mapy (337 pełnych i 145 częściowych) poprawiono w całości 186 (n. b. bez sezonu 1927) wydano przeszło 100 arkuszy. Zdjęto 14 arkuszy ze wschodniego Polesia, jednak bez terenu. Ponadto przeprowadzono reambulację mapy 1 : 25.000 w Okręgu węglowym, na Kaszubach, i w szeregu wojskowo ważnych punktów (obozy warowne i ćwiczebne). Na 4739 arkuszy mapy 1 : 25.000 wydano do marca 1927 72 sekcyj.

Wydział kartograficzny: „Mapę Polską" uważa się za publikację tymczasową. Projektuje się wprowadzenie podziałki 1 : 50.000 jako najodpowiedniejszej dla nowej mapy całego państwa. Mapę tą zacznie wydawać się naprzód dla b. dzielnicy pruskiej, gdzie niemiecki materjał zdjęcia 1 : 25.000 odpowiada pod każdym prawie względem potrzebom takiej mapy. Luki w materjale pruskiej mapy 1 : 25.000 (38 sekcyj) na Pomorzu uzupełni się nowem zdjęciem. Oczywiście mapa będzie sprawdzoną w terenie w każdym kierunku.

Mapa 1 : 300.000 (44 arkuszy). Wprowadza się w nią już stale materjał reambulacji „Mapy Polskiej" 1 : 100.000.

„Przegląd Kartograficzny" oczywiście jest niezmiernie zainteresowany pięknym rozwojem agend Wojskowego Instytutu Geograficznego.

Specjalny interes żywi dla prac Wydziału kartograficznego, zwłaszcza zaś dla sekcyj wschodnio-poleskich Mapy Polskiej 1 : 100.000, oraz dla nowej mapy 1 : 50.000. Co do wszystkich publikacyj W. I. G. daje Przegląd Kartograficzny stale wyraz swego zainteresowania w dziale licznych sprawozdań dostępnych mu publikacyj Wojskowego Instytutu Geograficznego.

jw.

Le Directeur de l'Institut Géographique Militaire fait dans le „Przegląd Geograficzny" Vol. VII. N-o 1—2 un rapport sur les travaux de l'Institut, qui lui est confié. En voici les principaux détails:

Section de triangulation: 1) au cours de l'année 1920 on a déterminé 271 points sur 237 *km*² des terrains pétrolifères de Borysław avec 97 postes. 2) En 1921—24 arpentage de 890 *km* de la frontière de l'Est avec 2756 points polygonaux. 3) Triangulation des camps de manoeuvres de Rembertów, Powórsk-Stobychwa, Pohulanka, Biedrusko, Raducz, Toruń, Podgórz, Grupa et Dęblin (à partir de 1923). 4) Triangulation de la Poméranie, des territoires de Wilno, du Niemen et de Volhynie (travaux en exécution).

Section de topographie: Réambulation de la „Carte Polonaise" au 100.000-e. Sur les 482 feuilles composant cette carte on a corrigé complètement 186 (n. b. sans compter les travaux d'été 1927) et publié plus de 100. 14 feuilles de la Polesie de l'Est ont été levées bien que sans le relief du terrain. En outre on a procédé à la réambulation de la carte 1 : 25.000 du bassin houiller, de la Silésie de la région des Kachoubes et de quelques autres régions de haute importance militaire (camps de manoevres et retranchés). On a publié ainsi jusqu'en mars 1927, soixante douze sections sur les 4739 feuilles de la carte au 25.000-e.

Section de cartographie: La „Carte Polonaise" est considérée comme une publication provisoire. On a choisi l'échelle au 50.000-e comme plus conforme à la nouvelle carte d'ensemble de l'État. La publication de cette carte sera commencée par le territoire de l'ancienne Pologne prussienne, où le matériel allemand fourni des par levées de 1 : 25.000 suffit presque parfaitement à la précision exigée pour une carte de ce genre. Les lacunes du matériel de la carte prussienne de 1 : 25.000 (28 sections en Poméranie) seront complétées par une nouvelle levée. Il est évident, que toutes les cartes seront reambulées sur le tarrain.

Carte à l'échelle de 1 : 300.000 (44 feuilles). On y a déjà introduit le matériel de réambulation de la „Carte Polonaise" au 100.000-e.

MAPA GEOLOGICZNA POLSKI.

CARTE GÉOLOGIQUE DE LA POLOGNE.

Poniżej przedstawiono, opierając się na „Sprawozdaniach Polskiego Instytutu Geologicznego Tom IV. Zeszyt 1—2". Warszawa. 1927 stan robót nad Mapą Geologiczną Polski 1 : 100.000 (rys. 4) i nad Mapą geologiczną Polskiego Zagłębia Węglowego 1 : 25.000 (rys. 5). Ponadto na rys. 6 zestawiono wszystkie dotąd opublikowane geologiczne mapy szczegółowe za czasów istnienia Polski oparte na zdjęciu w terenie a nie skompilowane z innych źródeł starszego pochodzenia. Zaznaczono tam ponadto zasięg wydanych sekcyj pruskiej mapy 1 : 25.000 oraz Atlasu Geologicznego Galicji 1 : 75.000.

Rys. 4.

Bibljografja:

St. Małkowski: Masyw Wołyńsko-Ukraiński 1 : 300.000. Sprawozdania P. I. G. T. IV. Zesz. 1—2. Warszawa 1927.

W. Nechay: Mapa geologiczna Ziemi Dobrzyńskiej 1 : 300.000. Sprawozdania P. I. G. T. IV. Zesz. 1—2. Warszawa 1927.

Z. Opolski: Mapa geologiczna Karpat w okolicy Liska 1 : 200.000. Sprawozdania P. I. G. T. IV. Zesz. 1—2. Warszawa 1927.

B. Świderski: Mapa geologiczna Karpat pokuckich i ich przedgórza 1 : 200.000. Sprawozdania P. I. G. T. IV. Zesz. 1—2. Warszawa 1927.

Z. Sujkowski: Utwory czwartorzędowe w okolicach Wolbromia 1 : 150.000. Sprawozdania P. I. G. T. III. Zesz. 3—4. Warszawa 1926.

F. Rutkowski: Mapa geologiczna wschodniej części Okręgu Dąbrowskiego 1 : 150.000. Sprawozdania P. I. G. T. III. Zesz. 3—4. Warszawa 1926.

blikowaną już częściowo w Mapie Polskiej 1 : 100.000 i mapie 1 : 300.000. Zeksploatowano w tej mapie szereg informacyj tak oficjalnych jak prywatnych i ankietowych, zwłaszcza w dziedzinie współczesnej sieci drogowej na wschodzie Polski. Starano się też umiejscowić osady powstałe tuż przed wojną, zwłaszcza na Wołyniu i Polesiu, których nie zaznaczyły żadne oficjalne wówczas mapy rosyjskie.

Wyjście tej szczegółowej mapy topograficznej przewiduje się na wiosnę 1929 r.

Nous énumérons ci-dessous les ouvrages cartographiques de l'Institut, qui sont en préparation, d'après leur ordre d'exécution et de publication successives:

1. La Palestine. Carte murale à l'échelle de 1 : 200.000 (2 feuilles à 100 × 60). Carte physique pour l'enseignement avec une topographie biblique et les frontières des provinces romaines. On a marqué en outre les frontières actuelles de la Palestine ainsi que les lignes des chemins de fer. Les cartons de la carte présentent: *a)* le plan de Jérusalem aux temps de Jésus à l'échelle de 1 : 100.000, *b)* le chemin des Juifs à la terre de Canaan, *c)* les tribus. La nomenclature hebrée et arabe est redigée par les orientalistes reconus, le prof. Klawek et le prof. Smogorzewski.

2. L'Europe politique. 1/3·5 M. Carte murale, 4 feuilles a 85 × 67 *cm*. La carte indiquera les frontières des États et le réseau des lignes de chemins de fer, dans sa riche topographie, elle distinguera les postes diplomatiques et consulaires polonais à l'étranger ainsi que les stations radiophoniques. Son échelle et sa projection sont identiques avec la carte physique de l'Europe. Cartons: les régions industrielles de l'Allemagne et de l'Angleterre et le Spitsbergen.

3. Atlas Universel de Géographie. Il sera publié pour la première fois comme œuvre complète pendant l'année courante. Destiné à l'enseignement géographique de tous les cours des écoles secondaires, il contiendra les parties déjà publiées (I Géographie générale, II l'Europe, III autres parties du monde) ainsi que l'Atlas de „la Pologne Contemporaine", en tout 48 tableaux. Une nouvelle édition de „la Pologne Contemporaine" est en préparation. Elle contiendra plus de texte, grâce à la cummulation des tableaux et une exploitation plus économique de la surface du papier.

4. Atlas historique. L'antiquité a déjà été rédigée et publiée en 5 tableaux par J. N. Leski (v. No 391). L'histoire de Pologne (9 tableaux) est préparée par le Prof. Wł. Semkowicz. L'histoire du moyen-âge et des temps modernes sont élaborés par le Prof. Cz. Nanke (12 tableaux). Au total, l'Atlas donnera 26 tableaux et paraîtra avant le fin de 1928.

5. Petit Atlas Géographique. La 12-ème édition de ce petit atlas, connu depuis 20 ans, sera nouvellement revue et corrigée en connexion avec l'édition de l'Atlas Universel. On a augmenté son format en raison du format de l'Atlas Universel et le texte a été rédigé de nouveau à base de tout le matériel de cet atlas.

6. Les îles Britanniques. (Carte murale de 1/M. 2 feuilles à 95 × 65 *cm*). C'est la première de la série des cartes régionales de l'Europe. Le texte correspond à celui de la petite carte de l'Atlas Universel, la topographie a été seulement enrichie. Cette carte donne un carton politique et la situation des colonies britanniques.

7. La France. (Carte murale de 1/M, 2 feuilles à 95 × 65 *cm*). A l'usage de l'enseignement de géographie de la France et de la Belgique. Le carton présente la situation des colonies françaises.

8. L'Europe Centrale. (Carte murale de 1/M, 4 feuilles à 95 × 65 *cm*). Cette carte représente l'Allemagne, Pays Bas, les Alpes, l'Autriche, la Suisse, Tchécoslovaquie, la Pologne, la Roumanie et les Karpates. Les 17 États de Allemagne sont représentés dans le carton politique.

9. L'Europe Orientale. (Carte murale de 1/2 M., 4 feuilles à 65 × 95 *cm*). La carte de la partie européenne de l'Union des Soviets donne dans son carton politique la totalité de l'Union des Soviets.

10. La presqu'île des Pyrénées. (Carte murale de 1/M, 2 feuilles à 95 × 65 *cm*). Le carton politique contiendra les colonies espagnoles et portugaises.

11. L'Italie. (Carte murale de 1/M, 2 feuilles a 95 × 65 *cm*). Le carton politique représentera les colonies italiennes.

12. L'Asie. (Carte murale de 1/7 M, 4 feuilles a 72 × 80 *cm*). Seconde édition. La nouvelle édition de cette carte physique est nouvellement rédigée à base du matériel de l'Atlas Universel. Son aspect extérieur sera conforme à celui de la carte de l'Afrique de 1/7 M récemment publiée c. à. d. sera pourvu de le courbe de niveau de 150 *m*, les frontières de États seront tracées non seulemeut sur le carton politique mais aussi sur la carte principale et la topographie sera légèrement augmentée.

13. Planiglobes. (Carte murale de 1/14 M., 8 feuilles a 65 × 65 *cm*). Troisième édition. Sera adaptée à la science moderne du monde et aux dernieres découvertes géographiques.

14. Carte topographique de la Pologne au 600.000-e, 4 sections à 75 × 80 *cm*), Le but principal de cette carte est de donner une topographie la plus riche, un réseau complet des lignes de chemins de fer et des routes nationales, un tracé des chemins vicinaux un tableau correct (complet) de l'administration de l'État, dans le domaine des limites des arrondissements inclusivement, comme dans celui des divers domaines de l'administration civile, militaire ou ecclésiastique. En outre, cette carte sera munie des plans de toutes les villes de la Pologne de plus de 100.000 habitants.

On a consacré au surplus une attention spéciale à la conformité de la carte avec la réambulation accomplie par l'Institut Géographique Militaire et publiée déjà en partie dans la Carte Polonaise au 100.000-e, comme dans celle au 300.000-e. On s'est servi pour la confection de cette carte d'une serie d'informations officielles, comme de sources privées ou résultats d'enquêtes surtout dans le domaine du réseau des routes actuelles de l'Est de la Pologne. On s'est efforcé aussi de marquer l'emplacement des différentes nouvelles localités, datant des dernières années d'avant la guerre et qui n'ont pas été portés sur les cartes officielles russes toujours mal revues.

L'index topographique embrassera plus de 40.000 noms.

Le publication de cette carte topographique détaillée est prévue pour le mois de mars 1929.

MAPY POLSKI.

CARTES DE LA POLOGNE.

469. **Mapa Polska.** 1 : 100.000 (p. rys. 7). Pas 29, Słup 41 Niemenczyn P 30 B 41 Miedniki, P 31 S 39 Okieniki Zach.-Orany, P 31 B 43 Smorgonie, P 32 S 42 Wiszniew, P 33 S 41 Iwje, P 34 S 39 Rożanka, A 41 B 39 Dywin, A 43 B 42 Włodzimierzec, P 44 S 43 Bereźne, P 45 S 43 Kostopol, P 43 S 40 Powórsk-Trojanówka, P 49 S 42 Łanowce-Jampol. P 51 S 42 Skałat, A 53 B 52 Borszczów. Wojskowy Instytut Geograficzny. Warszawa 1927.

Ces sections nouvellement revues de la „Carte Polonaise" sont publiées en deux couleurs.

Te nowe sprawdzone sekcje „Mapy Polskiej" wykonano już dwubarwnie. Ich strona zewnętrzna nie jest zawsze pierwszorzędną (p. rys. 7).

jw.

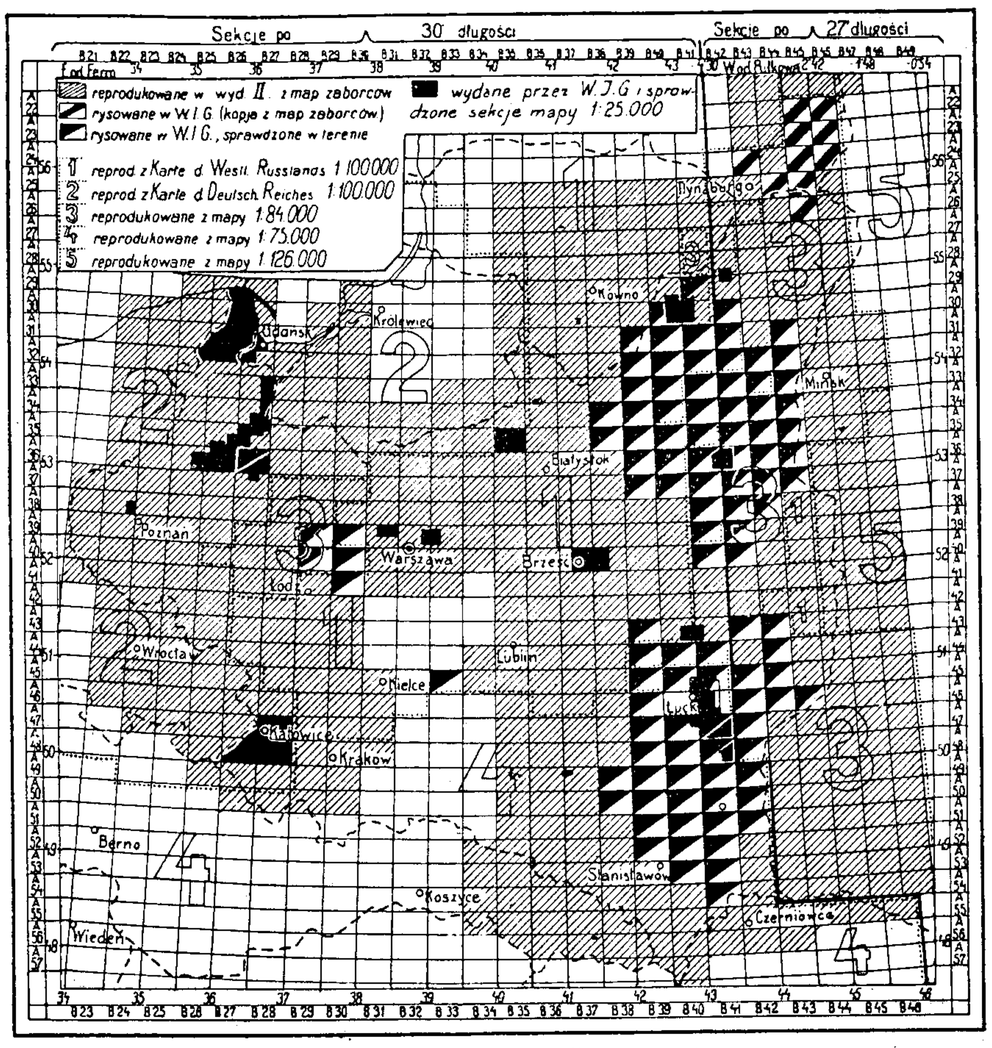

Rys. 7.

470. **Mapa 1:100.000.** Pas 37, Słup 22 Wieleń-Driesen, P 38 S 22 Międzychód, P 39 S 21 Meseritz-Międzyrzecz, P 40 S 22 Wolsztyn. Wojskowy Instytut Geograficzny. Warszawa 1927.

Reproduction correcte des sections prussiennes 1 : 100.000. Nous constatons ici avec satisfaction le tracé des frontières des districts administratifs regulièrement omises par notre Institut Cartographique Militaire.

W poprawnych reprodukcjach pruskich sekcyj 1 : 100.000 stwierdzamy ze satysfakcją obecność granic powiatów, tak dotąd przez mapy W. I. G. pomijanych. Sekcje te uwzględniają reambulację Wojskowego Instytutu Geograficznego.

Przy tej sposobności pozwalamy sobie zwrócić uwagę W. I. G. na następującą kwestję. W zachodniej części województwa łódzkiego i war-

szawskiego pozostaje najlepszą dotąd dostępną mapą pruskie powiększenie 1 : 100.000 mapy Reymanna 1 : 200.000 ze schematycznym rysunkiem i pod każdym względem przestarzałą treścią. O ile wiemy, z tego obszaru 16 sekcyj mapy 1 : 100.000 wydał W. I. G. dotąd 8, czyto jako „Mapę Polską", czy też reprodukcję mapy 1 : 84.000. W każdym razie dla reszty t. j. okolic Włocławka i części okolic Łodzi brak dotąd nowoczesnej mapy.

Usunięcie tego braku, dotykającego obszary doskonale zagospodarowane i pod każdym względem wyżej stojące od posiadających już piękną „Mapę Polską" pustkowi wschodnich województw, ważnych wyłącznie ze względów wojskowych, jest palącem zadaniem W. I. G. *jw.*

471. **Mapa 1 : 300.000.** 53 Poznań. 57 Pińsk (p. rys. 8). Wojskowy Instytut Geograficzny. Warszawa 1927.

Une excellente reproduction des sections Poznań et Pińsk de la carte prussienne 1 : 300.000. Les sections sont bien revues au point de vue de communication et de la nomenclature polonaise.

La section „Poznań" a encore gardé l'ancien système de hachures, tandis que la section Pińsk, d'après les nouvelles directives de la carte polonaise au 300.000-è a des courbes de niveau (de 5 m. dist.).

W reprodukcjach sekcji pruskiej mapy uzupełniono komunikacje i oczywiście spolszczono nomenklaturę (nb. nie Kurnik, lecz Kórnik), w sekcji zaś Pińsk ponadto wprowadzono na 5/8 powierzchni reambulację. Ponadto po raz pierwszy w tych sekcjach widzimy granice administracyjne do powiatowych włącznie, nadrukowane barwnie. Z braków zwrócić należy uwagę na pominięcie wojskowej wąskotorówki Winiary-Biedrusko, stacyj na szlaku Kutno-Strzałków, Mogilno-Orchowo i kilku nowszych linjach kolejowych oraz na błędną przynależność Puszczykowa i okolicy do powiatu śremskiego brak granic powiatów miejskich Inowrocław i Gniezno, starą granicę pow. Słupca w sekcji Poznań, zaś w sekcji Pińsk starą granicę powiatów Kobryń i Kamień Koszyrski.

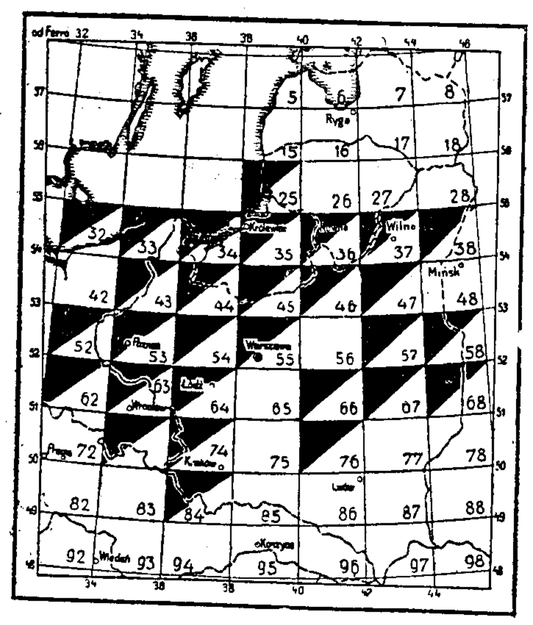

Rys. 8.

Sekcja Poznań ma cieniowany rysunek terenu w starej pruskiej manierze, sekcja zaś Pińsk ma warstwice co 5 *m*. Choć są one niewątpliwie schematyczne,

En analysant enfin la carte de la surface des faîtes au point de vue géographique, on doit constater avant tout sa valeur pour la régionalité du modélé des Karpates.

Cette division géographique peut s'appuyer ou sur le parcours des courbes de niveau ou bien sur l'analyse du réseau des lignes orographiques. La division du modélé des Karpates en unités naturelles, déduite de la carte de la surface des faîtes pourra satisfaire non seulement les exigences morphologiques, mais aussi elle sera en pleine harmonie avec la structure géologique.

La surface des faîtes suggère nombre d'autres problèmes du domaine geomorphologique et particulièrement ceux qui se rapportent au sujet de l'histoire du réseau hydrographique et du développement du paysage karpatique.

Instytut Geograficzny U. J. K. *H. Teisseyre* (Lwów).

SERVICE GÉOGRAPHIQUE DE L'ARMÉE. 1927-28

Service Géographique de l'Armée podlega Ministerstwu Wojny w Paryżu. Publikuje mapy Francji, Algerji, Tunisu, Marokka i Lewantu. Kartografję innych kolonij francuskich reprezentuje w Paryżu Ministerstwo Kolonij, które posiada swój własny oddział geograficzny. Także poszczególne kolonje posiadają własne małe zakłady geograficzne. I tak Afryka Zachodnia posiada go w Dakarze, Indochiny w Hanoi a Madagaskar w Tananarive. Sama zaś Service Géographique posiada własne oddziały kolonjalne. Jest to „Service Géographique du Maroc" w Rabat, referująca kartografję Marokka i „Bureau Topographique du Levant" w Bejrucie dla map Syrji francuskiej.

Service Géographique de l'Armée jest więc zwartą organizacją, centralistycznie skupiającą w swych rękach oficjalną kartografję powierzonych mu kolonij i Francji. Zakład to o bogatej, XVII wieku sięgającej tradycji, który pod koniec XVIII w. wydał mapę Francji 1 : 86.400 w 184 sekcjach, a już w r. 1718 ukończył pomiar stopnia geograficznego.

Rozwój kolonjalny Francji rzucił geodetę i topografa Service Géographique na Saharę i kazał mu przemierzyć z wojskiem tysiące kilometrów i stworzyć podstawy mapy Sahary i znajomości pustyni. Od brzegów morza idzie już regularne zdjęcie kraju, objęło ono Marokko, Algerję i Tunis i posuwa się powoli na pustynię i w doliny Wysokiego Atlasu.

Wszakże sama Francja dzisiej nie posiada mapy odpowiadającej współczesnym europejskim wymaganiom, bo stara mapa Francji, oparta na zdjęciu w podziałce 1 : 20.000 i 1 : 10.000 pochodzi mogół z przed 80 lat, a zaczętą została w 1818 r. Jest nią mapa 1 : 80.000. Oddała ona doskonałe usługi wojsku w kampanji 1870/71, ale we Wielkiej Wojnie jej wiek dotkliwie dał się we znaki i zmusił Sprzymierzonych do oparcia mapy artyleryjskiej frontu na nowej triangulacji i zdjęciu. Wojenna ta mapa należy dziś do historji tylko, jako obejmująca wąski pas przyfrontowy z treścią już dziś nieaktualną.

Przejrzyjmy pokrótce dorobek współczesny zakładu francuskiego. Pominiemy tu mapy „historyczne", już dzisiaj nieuzupełniane.

1. Mapa 1 : 10.000 i 20.000, warstwicowa, oparta na zdjęciu oryginalnem, przeważnie jednobarwna, jest wydawaną w miarę postępów nowego zdjęcia, które skupia się na całej wschodniej granicy państwa. Tutaj wchodzi i powiększenie pruskiej mapy 1 : 25.000 do podziałki 1 : 20.000 dla Alzacji i Lotaryngji.

2. Mapa 1 : 40.000. Redukcja starego zdjęcia oryginalnego do połowy. Warstwicowa.

3. Mapa 1 : 50.000. Wielobarwna mapa warstwicowa uważaną jest za mapę specjalną Francji. Jest wydaną jednak tylko dla obszarów nowej mapy 1 : 10.000 i 20.000 t. zn. pogranicza wschodniego, tempo zaś jej publikacji nie wróży rychłego końca.

4. Mapa 1 : 80.000, zwana powszechnie mapą Sztabu Generalnego, jest stale i troskliwie uzupełnianą. Wydana od r. 1818 do 1878 jest mapą szrafową, jednobarwną. Jej układ sekcyj jest podstawą dla podziału mapy 1 : 200.000 i 1 : 320.000. Sekcje alpejskie mapy 1 : 80.000 wydano także z warstwicami.

5. Mapa 1 : 200.000; barwna mapa warstwicowa.

6. Mapa 1 : 320.000, jednobarwna mapa szrafowa. Jej sekcje alpejskie wydano też z warstwicami.

7. Mapy 1 : 500.000 (p. Nr. 389).

8. Mapa 1 : 600.000. Jednobarwna, szrafowa.

Nieco odmiennie przedstawiają się szczegółowe mapy Północnej Afryki Francuskiej. Więc podziałkę 1 : 10.000 posiadają mapy okolic niektórych miast i oaz algerskich, północna Algerja i Tunis posiadają aż po krawędzie „wysokich płyt" mapę 1 : 50.000. Natomiast zasięg mapy 1 : 200.000 przekroczył Atlas i obejmuje pustynię. Dla Tunisu istnieje mapa 1 : 100.000.

Gorzej przedstawia się stan rzeczy w Marokku, gdzie dopiero zaczynają od morza swój pochód mapy 1 : 10.000, 1 : 50.000 i 1 : 100.000. Natomiast dla większych obszarów istnieją mapy „de reconnaissance" 1 : 100.000 i 1 : 200.000. Pierwszorzędną syntezą dla północnej Afryki Francuskiej jest nowa mapa 1 : 500.000, zaczęta w r. 1922 i sięgająca już na pustynię. Działalność w Syrji nie wyszła także jeszcze poza luźne sekcje 1 : 50.000 i 100.000, oraz plany miast.

W rzędzie seryjnych, syntetycznych map francuskiego zakładu wymienić należy Mapę 1/M, która tak we Francji, jak i w kolonjach, cieszy się troskliwą opieką francuskiej kartografji wojskowej. Sekcje francuskie i 3 afrykańskie już wydano w myśl statutu Mapy 1/M. O wiele natomiast szersze dziedziny objął „Croquis du Sahara 1/M", wydany dziś już dla całej Afryki Francuskiej po 24° długości na wschodzie. Imponująca ta publikacja, to zamknięcie pionierskiego okresu kartografji saharyjskiej i przejście do rekonesansowego zdjęcia. Wspominaliśmy już o francuskich sekcjach mapy Afryki 1/2 M (p. Tom II, p. 181—6), która zastępuje starą mapę Afryki, w tej podziałce wydaną między 1882 a 1903 przez za-

kład francuski. Przygotowuje się ponadto nową mapę Afryki 1/5 M, aby zastąpić nią starą swą mapę 1/8 M z przed lat 30-tu. Wszystkie te nowe mapy jak i cała kartografja kolonjalna, są wyłącznie warstwicowe.

Z innych syntetycznych map seryjnych Instytutu francuskiego wymienimy mapę Azji 1/M, którą przed wojną (1899—1904) wydawano dla Dalekiego Wschodu, Iranu i Turanu, oraz mapę Azji 1/2 M dla pasa południowej Syberji, wydaną dla działań wojsk Sprzymierzonych przeciwko Czerwonej Armji w r. 1918, wreszcie współczesne sekcje francuskie Międzynarodowej Ogólnej Mapy Lotniczej, które już na tem miejscu sprawozdawano (p. Nr. 316, 413).

Nous avons exposé brièvement aux lecteurs polonais l'activité et les cartes plus importantes du Service Géographique de l'Armée. Nous avons dirigé leur attention spécialement sur la cartographie de l'Afrique, en soulignant le rôle et les grands mérites du Service Géogr. de l'Armée dans l'exploration du Sahara. *jw.*

REICHSAMT FÜR LANDESAUFNAHME.

Odbudowa życia gospodarczego Niemiec, dokonana po stabilizacji stosunków, nie pominęła i państwowego urzędu pomiarowego. I choć jeszcze nie osiągnął on wskutek oszczędności budżetowych w pełni przedwojennej produkcji, stwierdzić należy, że chwila ta jest już bliską.

Oddział trygonometryczny kończy w r. 1928 wielką triangulację na Śląsku. W związku z planami Bałtyckiej Komisji Geodetycznej rozpoczął analogiczną triangulację na Pomorzu celem zastąpienia starej triangulacji z przed 100 lat, oraz odbudowuje pokolei wszystkie stare triangulacje na granicach. W związku z tem idzie i niwelacja tych obszarów.

Oddział topograficzny kontynuuje w szeregu gospodarczo ważnych punktów zdjęcie 1 : 5.000, wyzyskujące ponadto wszelki materjał kartograficzny innych instytucyj, jakoteż materjały, dostarczone przez zdjęcia lotnicze i fotogrametryczne. Oddział ten ukończył w r. 1927 nowe zdjęcie Prus Wschodnich 1:25.000. Tym sposobem całe Niemcy posiadają gotowy materjał nowej mapy 1 : 25.000. Także i reambulacja rozwija się coraz lepiej i bliscy jesteśmy chwili, gdy wszystkie sekcje szczegółowych map w przepisanych terminach będą ulegały określonej statutem Urzędu rewizji.

Stan ten jest dziś jeszcze o tyle niepomyślny, że około 1/3 sekcyj 1 : 25.000, t. j. 1000 arkuszy opiera się o rewizję z przed 30—50 laty, podczas gdy statut wymaga tu, jak wiadomo, gruntownej rewizji co 25 lat.

Oddział kartograficzny także nie osiągnął jeszcze normalnego stanu poszczególnych map. Zaległości jego wyrażają się w dość wysokiej sumie 1390 arkuszy w różnych podziałkach. Jednem słowem sekcje te drukuje się bez zmian z powodu braku środków na litograficzne uwzględnienie zmian, chociaż materjały reambulacji są dla nich gotowe. Czas przyniesie i tu jednak szybki postęp.

Jeśli idzie o poszczególne mapy, to na pierwszem miejscu wymienić należy sekcje nowego zdjęcia z Prus Wschodnich, zaadoptowane formalnie pod każdym względem poprawnie. Każdy arkusz posiada kwadraturę i „Planzeiger", objaśnienie znaków, kartonik administracyjny i izogony. Odnosi się to zresztą i do innych mniejszych podziałek do 1 : 300.000 włącznie. Przypuszczać należy, że do r. 1930 dostarczy oddział kartograficzny nowej mapy 1 : 25.000 dla całego obszaru tak w Prusach Wschodnich, jak i w prowincji Grenzmark.

Także i mapa 1 : 50.000 (Deutsche Karte) powoli postępuje. Ostatnio wydano 4 jej sekcje z „wyspy Sternbergu" na zachód od Zbąszynia.

Mapa 1 : 100.000 oparta na nowem zdjęciu postępuje przedewszystkiem w Prusach Wschodnich, we wszystkich trzech wydaniach.

Mapa 1 : 200.000 wykazała ostatnio pewien zastój w publikacji nowych wschodnio-pruskich arkuszy. Przypuszczamy, że ukończenie zdjęcia Prus Wschodnich pchnie jej publikację naprzód i dostarczy nam brakujących jeszcze sekcyj na wschodzie.

Mapa 1 : 300.000 odzyskuje swą przedwojenną jakość doskonałej mapy przeglądowej.

Mapa 1 : 800.000 nie wykazuje natomiast poważniejszych postępów.

Jeżeli chodzi o stosunek Reichsamt für Landesaufnahme do sekcyj polskich, to normują go bardzo wyraźnie nadal znane dyrektywy lipskie. Nomenklaturę więc spotykamy w mapach wyłącznie niemiecką, a znaczy się wyraźnie stare granice Niemiec. Charakterystycznym ponadto jest jeden szczegół. Wydana ostatnio w r. 1927 sekcja *33 Pilkallen*, mapy 1 : 100.000, oparta na nowem powojennem zdjęciu, obejmuje także skrawki Litwy. „Reichsamt für Landesaufnahme" zdecydował się wprowadzić w niej na obszarze Litwy wyłącznie nazwy polskie.

Jest to znamienne, że „Reichsamt für Landesaufnahme" w granicznych z Polską sekcjach 1 : 100.000 nie uwzględnia reambulacji W. I. G. Przypuszczamy jednak, że poważniejsze postępy naszego zakładu wojskowego stan ten zmienią na korzyść. To też z przyjemnością stwierdzić należy pewne drobne zresztą zmiany, które dobrze wróżą na przyszłość. Oto nowe wydania mapy 1 : 300.000 uwzględniają w Polsce schematycznie coprawda nowe koleje, przemianowano sekcję Q52 mapy 1 : 300.000 na Łódź (dawniej Piotrków), oraz widać starania, by nomenklatura w Polsce poza obszarem b. zaboru pruskiego nie posiadała szeregu przykrych czasem błędów pisarskich, które dotąd spotykaliśmy.

Résumé: La section trigonométrique finit en 1928 la grande triangulation en Silésie. Conformément aux projets de la Commission Baltique de la Géodésie, elle a commencé une triangulation analogique en Poméranie, pour remplacer l'ancienne triangulation d'avant 100 ans et réconstruit successivement toutes les triangulations anciennes le long des frontières.

La section topographique continue son levé au 5.000-e dans les régions importantes au point de vue économique. Elle utilise en outre les matériaux cartographiques des autres établissements, les levés aéronautiques et la photogrammétrie.

Mapa, sięgająca od Damaszku po Bersabeę, jest jednak przedewszystkiem mapą historyczną. Do tego też celu dobraną została topografja, uwzględniająca potrzeby nauk szkolnej. Granice barwnie podkreślone w mapie odpowiadają granicom rzymskich prowincyj. Sięgnięto jednak i do dawniejszych czasów, wprowadzając w kartonach obraz powrotu Żydów z Egiptu, oraz podział na królestwa i plemiona po zdobyciu ziemi Kanaan.

Plan Jerozolimy 1:10.000 przedstawia stan z czasów Chrystusa.

Celem wydobycia naturalnych regjonów fizjograficznych kraju, wstawiono w mapę warstwice (—300, —150, 0, 150, 300, 500, 1000 i 2000) nakrywając je skalą barw, używaną stale przez Instytut. Do nauki zaś współczesnej geografji służą niepodkreślone zresztą granice polityczne, koleje i nazwy arabskie. Specjalny ich indeks pozwala porównać ich naukową pisownię z polską pisownią fonetyczną.

Redakcja nomenklatury spoczywała w ręku fachowców z U. J. K., biblijnej u ks. prof. A. Klawka, arabskiej u prof. Z. Smogorzewskiego.

505. E. ROMER i T. SZUMAŃSKI: **Polska.** Mapa fizyczna. Podziałka 1:850.000. Książnica-Atlas. Lwów 1928. 2 ark. à 95×62 *cm.*

This is the new edition of the well known hypsometrical wall map of Poland

Nowe wydanie tej hipsometrycznej mapy zostało zrewidowane i doprowadzone w treści do stanu z marca 1928.

506. E. ROMER i J. WĄSOWICZ: **Polska.** Mapa polityczna. Podziałka 1:850.000. Książnica-Atlas. Lwów 1928. 2 ark. à 95×62 *cm.*

The third edition of the political map of Poland.

Wydanie trzecie mapy administracyjnej Polski zostało na nowo opracowane, wzbogacone w treści i przerysowane. Uwzględnia ono stan z maja 1928 r.

507. E. ROMER i J. WĄSOWICZ: **Europa.** Mapa polityczna. Podziałka 1:3,500.000. Książnica-Atlas. Lwów 1928. 4 ark. à 72×69 *cm.*

La carte politique de l'Europe est, en ce qui concerne l'echelle et les dimensions, identique à la carte physique de l'Europe de E. Romer. Chaque pays est recouvert d'une teinte différente, on y a tracé les voies ferrées et maritimes, les postes diplomatiques et consulaires polonais, les station de T. S. F. Son contenu a été accorde à la situation présente au commencement de juillet 1928.

Mapa polityczna Europy jest identyczną podziałką i rozmiarami z mapą fizyczną Europy E. Romera. Każde państwo nakryto osobną barwą, zaznaczono koleje, linje żeglugi, polskie placówki dyplomatyczne i konsularne, stacje radjofoniczne i stosunkowo bogatą topografję. Treść jej uzgodniono ze stanem z początków lipca 1828 r.

508. E. ROMER: **Wyspy Brytyjskie.** Podziałka 1:1,000.000. Instytut Kartograficzny im. E. Romera. 2 sekc. à 95×61 *cm.*

A hypsometrical map of British Isles with two inset maps of British colonies and political map of this country.

Pierwsza ze ściennych map szkolnych krajów europejskich naszego instytutu idzie wślad za wydanemi u nas mapami Polski. Mapa Anglji jest więc mapą hipsometryczną z warstwicami 150, 300, 500, 1000 *m* a izobatami 20, 100, 200, 2.000 *m* z zastosowaniem znanej już powszechnie skali barw Instytutu E. Romera. Topografję sklasyfikowano na 4 typy wielkościowe, podobnie też wyróżniono główne linje kolejowe. Topografja odpowiada dostatecznie potrzebom szkoły, zaś jej rozmieszczenie charakteryzuje wszelkie angielskie okręgi górnicze i przemysłowe oraz inne zagęszczenia ludności. Redakcja przyjęła za podstawę mapy ściennej znaną mapę Bartholomew'a 1:625.000, oraz angielskie sekcje Międzynarodowej Mapy Świata 1/M. Kartony demonstrują dominja i kolonje brytyjskie na całym świecie, oraz podział Wysp Brytyjskich na hrabstwa. (Autoreferat).

509. E. ROMER: **Francja.** 1:1,000.000. Instytut Kartograficzny im. E. Romera. 2 sekc. à 95×62 *cm.*

A hypsometrical map of France with inset map of French colonies.

Mapa Francji jest identyczną co do podziałki i sposobu ujęcia sytuacji z mapą Wysp Brytyjskich. Należy więc tu powtórzyć uwagi wypowiedziane przy jej sprawozdaniu. Trzeba ponadto zaznaczyć, że w mapę wprowadzono nazwy starych prowincyj francuskich, oraz zwrócono uwagę na miejscowości będące dziś centrami emigracji polskiej (Bruay, Montceaux les Mines, Briey i t. d.). Karton przedstawia rozmieszczenie kolonij francuskich. (Autoreferat).

MAPY POLSKI.

CARTES DE LA POLOGNE.

510. KS. W. GADOWSKI: **Szkic Pienin polskich.** 1 : 25.000. „Orbis Reklama". Kraków 1928. Drukarnia przemysłowa. 25 × 25 *cm.*

A sketch map of the Pieniny Range on the Polish-Czechoslovakian boundary.

Szkic ten bez terenu znaczy ścieżki, kilka strug wodnych i 50 ponumerowanych, opisanych poza mapką punktów topograficznych. Nb. podziałka tego szkicu jest około 1 : 19.000 a nie 1 : 25.000. *jw.*

511. **Mapa polska.** 1 : 100.000. P(as) 31 S(łup) 39 Olkieniki Zach.—Orany, P 31 S 45 Olkowicze-Chotajewicze, P 32 S 38 Druskieniki, P 32 S 39 Marcinkańce, P 34 S 39 Rożanka, P 39 S 43 Łuniniec-Północ, P 39 S 44 Wiczyn, P 40 S 43 Łuniniec-Południe, P 40 S 44 Dawigródek, P 42 S 45 Wojtkiewicze, P 44 S 45 Derć-Olewsk, P 44 S 44 Stepań, P 45 S 44 Ludwipol, P 50 B 42 Podwołoczyska, P 52 S 42 Kopyczyńce. Wojskowy Instytut Geograficzny. Warszawa 1928.

New sheets of the „Polish Map" 1 : 100.000 are printed in 2 colours.

VOJENSKÝ ZEMEPISNÝ ÚSTAV W 1927 R.

(Vyročni zpráva za rok 1927. Praha 1928).

I. Wydział astronomiczno-geodetyczny:

a) Prace astronomiczne. Oznaczenie szerokości geograficznej 6 punktów pierwszorzędnej triangulacji na Rusi Podkarpackiej w związku z pomiarem łuku południkowego między 20° a 25° na wschód od Greenwich.

b) Triangulacja I. rzędu. Pomiar kątów poziomych na 6 punktach na Rusi Podkarpackiej.

c) Triangulacja poligonu artyleryjskiego w Brdach koło Przybramu na powierzchni około 1000 *km*² (3 punkty pierwszorzędnej triangulacji).

d) Niwelacja precyzyjna na Słowaczyźnie, a przedewszystkiem na Rusi Podkarpackiej, zaczęta w r. 1921 (496 reperów, 312 *km*, zniwelowanych z 10.097 punktami wysokościowemi).

II. Wydział topograficzny.

a) Nowe zdjęcie w podziałce 1:10.000 (Hulczyńskie, Mor. Ostrawa i Śląsk Cieszyński) na powierzchni 205·4 *km*².

b) Rewizja mapy 1:25.000 w zachodnich Czechach na powierzchni 1701 *km*² i tamże mapy 1:75.000 na powierzchni 252 *km*², zaś w Czechach środkowych w podziałce 1:25.000 na 1642 *km*². Ponadto zrewidowano mapę 1:75.000 w południowych Czechach i na Morawach na powierzchni 1032 *km*². Prace topograficzne skupiają się jak widzimy dotychczas na pograniczach bawarskiem, śląskiem i węgierskiem.

III. Wydział kartograficzny.

a) Mapa 1:75.000. Pracowano nad 47 arkuszami (sprawdzone z nomenklaturą czeską), z czego 16 wydrukowano. Skupiają się one koło Pragi, na granicy saskiej i nad Dunajem.

b) Mapa 1:200.000. Wydano 2 definitywne sekcje, a 2 przygotowywano.

c) Mapa 1:300.000. Z tej mapy opracowuje się na nowo 1 sekcję.

d) Mapa Europy środkowej 1:500.000. Nowa ta mapa w stożkowej projekcji równopowierzchniowej Lamberta obejmie 20 arkuszy à 4° λ i 2° φ. Będzie pięciobarwna z terenem szrafowanym. Przygotowuje się arkusz praski.

e) Mapa 1/M. Wydano arkusz praski i współpracowano w W. I. G. przy redakcji arkusza krakowskiego.

f) Mapy lotnicze. Przygotowuje się arkusz B-5 „Europa środkowa" mapy generalnej, a studjuje projekt mapy normalnej 1:200.000. Ponadto wydano przeglądową mapę lotniczą republiki 1:750.000.

IV. Wydział reprodukcyjny wydrukował 2,178.250 egzemplarzy różnych map.

Résumé: I. Section de géodesie.

a) Travaux astronomiques. Détermination des latitudes sur 6 points trigonométriques de I-er ordre en Ruthénie Subkarpatique et des azimuths sur 4 points.

b) Triangulation de I-er ordre. Mesures des angles horizontaux sur 6 points trigonométriques en Ruthénie Subkarpatique.

c) Triangulation du champ de tir d'artillerie aux environs de Přibram.

d) Nivellement de précision en Slovaquie et en Ruthénie Subkarpatique. On a poursuivi les travaux commencés en 1921. On a posé 496 repères, la longueur totale nivelée est d'à peu près 312 *km*² avec 10.097 nivelées.

II. Section de topographie.

a) Le nouveau levé au 10.000-e près de Moravska Ostrava sur la superficie de 205·4 *km*².

b) La revision de la carte au 25.000-e dans la Bohème Occidentale sur la superficie de 1701 *km*² et la revision de la carte au 75.000-e sur 252 *km*².

c) La revision de la carte au 25.000-e dans la Bohème centrale (environs de Prague) sur la superficie de 1642 *km*².

d) La revision de la carte au 75.000-e (Bohème Meridionale, Moravie) sur la superficie de 1032 *km*² et de la carte au 25.000-e sur 64 *km*².

e) Le levé stéréophotogrammétrique au 10.000-e dans la Bohème centrale.

III. Section de cartographie.

a) Carte au 75.000-e. Préparations de 47 feuilles dont 16 sont prêtes pour la reproduction.

b) Carte au 200.000-e a été terminée.

c) Carte au 300.000-e. On procède au remplacement des feuilles périmées.

d) Carte au 500.000-e. On a commencé le dessin de la feuille B-2 Praha de la nouvelle carte de l'Europe Centrale en 20 feuilles.

e) Carte au 750.000-e a été terminée.

f) Carte Internationale du Monde au 1,000.000-e. La feuille *Praha* etait remise à l'impression. *jw.*

Z INSTYTUTU KARTOGRAFICZNEGO IM. E. ROMERA.

INSTITUT CARTOGRAPHIQUE DE E. ROMER.

Poniżej zestawiono wydane od ostatniego sprawozdania (Tom III. p. 110) mapy:

1. Palestyna 1:200.000 (p. Nr. 504).
2. Europa polityczna 1/3·5 M. (p. Nr. 507).
3. Powszechny Atlas Geograficzny (p. Nr. 502).
4. Atlas Polski współczesnej. Wyd. III (p. Nr. 503).
5. Mały Atlas Geograficzny. Wyd. X (p. artykuł wstępny).
6. Wyspy Brytyjskie 1/M. (p. Nr. 508).
7. Francja 1/M. (p. Nr. 509).
8. Mapa diecezji chełmińskiej 1:500.000 dla Kurji Biskupiej w Pelplinie.
9. Bitków. Mapa warstwicowa stropu łupków menilitowych wgłębnego fałdu 1:20.000 dla Karpackiej Stacji Geologicznej w Borysławiu.
10. Borysław. Mapa strukturalna 1:10.000 dla Karpackiej Stacji Geologicznej w Borysławiu.
11. Borysław. Mapa strukturalna 1:5.000 dla Karp. Stacji Geologicznej.

Mapa, sięgająca od Damaszku po Bersabeę, jest jednak przedewszystkiem mapą historyczną. Do tego też celu dobraną została topografja, uwzględniająca potrzeby nauk szkolnej. Granice barwnie podkreślone w mapie odpowiadają granicom rzymskich prowincyj. Sięgnięto jednak i do dawniejszych czasów, wprowadzając w kartonach obraz powrotu Żydów z Egiptu, oraz podział na królestwa i plemiona po zdobyciu ziemi Kanaan.

Plan Jerozolimy 1:10.000 przedstawia stan z czasów Chrystusa.

Celem wydobycia naturalnych regjonów fizjograficznych kraju, wstawiono w mapę warstwice (—300, —150, 0, 150, 300, 500, 1000 i 2000) nakrywając je skalą barw, używaną stale przez Instytut. Do nauki zaś współczesnej geografji służą niepodkreślone zresztą granice polityczne, koleje i nazwy arabskie. Specjalny ich indeks pozwala porównać ich naukową pisownię z polską pisownią fonetyczną.

Redakcja nomenklatury spoczywała w ręku fachowców z U. J. K., biblijnej u ks. prof. A. Klawka, arabskiej u prof. Z. Smogorzewskiego.

505. E. ROMER i T. SZUMAŃSKI: **Polska.** Mapa fizyczna. Podziałka 1:850.000. Książnica-Atlas. Lwów 1928. 2 ark. à 95×62 *cm.*

This is the new edition of the well known hypsometrical wall map of Poland

Nowe wydanie tej hipsometrycznej mapy zostało zrewidowane i doprowadzone w treści do stanu z marca 1928.

506. E. ROMER i J. WĄSOWICZ: **Polska.** Mapa polityczna. Podziałka 1:850.000. Książnica-Atlas. Lwów 1928. 2 ark. à 95×62 *cm.*

The third edition of the political map of Poland.

Wydanie trzecie mapy administracyjnej Polski zostało na nowo opracowane, wzbogacone w treści i przerysowane. Uwzględnia ono stan z maja 1928 r.

507. E. ROMER i J. WĄSOWICZ: **Europa.** Mapa polityczna. Podziałka 1:3,500.000. Książnica-Atlas. Lwów 1928. 4 ark. à 72×69 *cm.*

La carte politique de l'Europe est, en ce qui concerne l'echelle et les dimensions, identique à la carte physique de l'Europe de E. Romer. Chaque pays est recouvert d'une teinte différente, on y a tracé les voies ferrées et maritimes, les postes diplomatiques et consulaires polonais, les station de T. S. F. Son contenu a été accorde à la situation présente au commencement de juillet 1928.

Mapa polityczna Europy jest identyczną podziałką i rozmiarami z mapą fizyczną Europy E. Romera. Każde państwo nakryto osobną barwą, zaznaczono koleje, linje żeglugi, polskie placówki dyplomatyczne i konsularne, stacje radjofoniczne i stosunkowo bogatą topografję. Treść jej uzgodniono ze stanem z początków lipca 1828 r.

508. E. ROMER: **Wyspy Brytyjskie.** Podziałka 1:1,000.000. Instytut Kartograficzny im. E. Romera. 2 sekc. à 95×61 *cm.*

A hypsometrical map of British Isles with two inset maps of British colonies and political map of this country.

Pierwsza ze ściennych map szkolnych krajów europejskich naszego instytutu idzie wślad za wydanemi u nas mapami Polski. Mapa Anglji jest więc mapą hipsometryczną z warstwicami 150, 300, 500, 1000 *m* a izobatami 20, 100, 200, 2.000 *m* z zastosowaniem znanej już powszechnie skali barw Instytutu E. Romera. Topografję sklasyfikowano na 4 typy wielkościowe, podobnie też wyróżniono główne linje kolejowe. Topografja odpowiada dostatecznie potrzebom szkoły, zaś jej rozmieszczenie charakteryzuje wszelkie angielskie okręgi górnicze i przemysłowe oraz inne zagęszczenia ludności. Redakcja przyjęła za podstawę mapy ściennej znaną mapę Bartholomew'a 1:625.000, oraz angielskie sekcje Międzynarodowej Mapy Świata 1/M. Kartony demonstrują dominja i kolonje brytyjskie na całym świecie, oraz podział Wysp Brytyjskich na hrabstwa. (Autoreferat).

509. E. ROMER: **Francja.** 1:1,000.000. Instytut Kartograficzny im. E. Romera. 2 sekc. à 95×62 *cm.*

A hypsometrical map of France with inset map of French colonies.

Mapa Francji jest identyczną co do podziałki i sposobu ujęcia sytuacji z mapą Wysp Brytyjskich. Należy więc tu powtórzyć uwagi wypowiedziane przy jej sprawozdaniu. Trzeba ponadto zaznaczyć, że w mapę wprowadzono nazwy starych prowincyj francuskich, oraz zwrócono uwagę na miejscowości będące dziś centrami emigracji polskiej (Bruay, Montceaux les Mines, Briey i t. d.). Karton przedstawia rozmieszczenie kolonij francuskich. (Autoreferat).

MAPY POLSKI.

CARTES DE LA POLOGNE.

510. KS. W. GADOWSKI: **Szkic Pienin polskich.** 1:25.000. „Orbis Reklama". Kraków 1928. Drukarnia przemysłowa. 25×25 *cm.*

A sketch map of the Pieniny Range on the Polish-Czechoslovakian boundary.

Szkic ten bez terenu znaczy ścieżki, kilka strug wodnych i 50 ponumerowanych, opisanych poza mapką punktów topograficznych. Nb. podziałka tego szkicu jest około 1:19.000 a nie 1:25.000. *jw.*

511. **Mapa polska.** 1:100.000. P(as) 31 S(łup) 39 Olkieniki Zach.—Orany, P 31 S 45 Olkowicze-Chołajewicze, P 32 S 38 Druskieniki, P 32 S 39 Marcinkańce, P 34 S 39 Rożanka, P 39 S 43 Łuniniec-Północ, P 39 S 44 Wiczyn, P 40 S 43 Łuniniec-Południe, P 40 S 44 Dawigródek, P 42 S 45 Wojtkiewicze, P 44 S 45 Derć-Olewsk, P 44 S 44 Stepań, P 45 S 44 Ludwipol, P 50 B 42 Podwołoczyska, P 52 S 42 Kopyczyńce. Wojskowy Instytut Geograficzny. Warszawa 1928.

New sheets of the „Polish Map" 1:100.000 are printed in 2 colours.

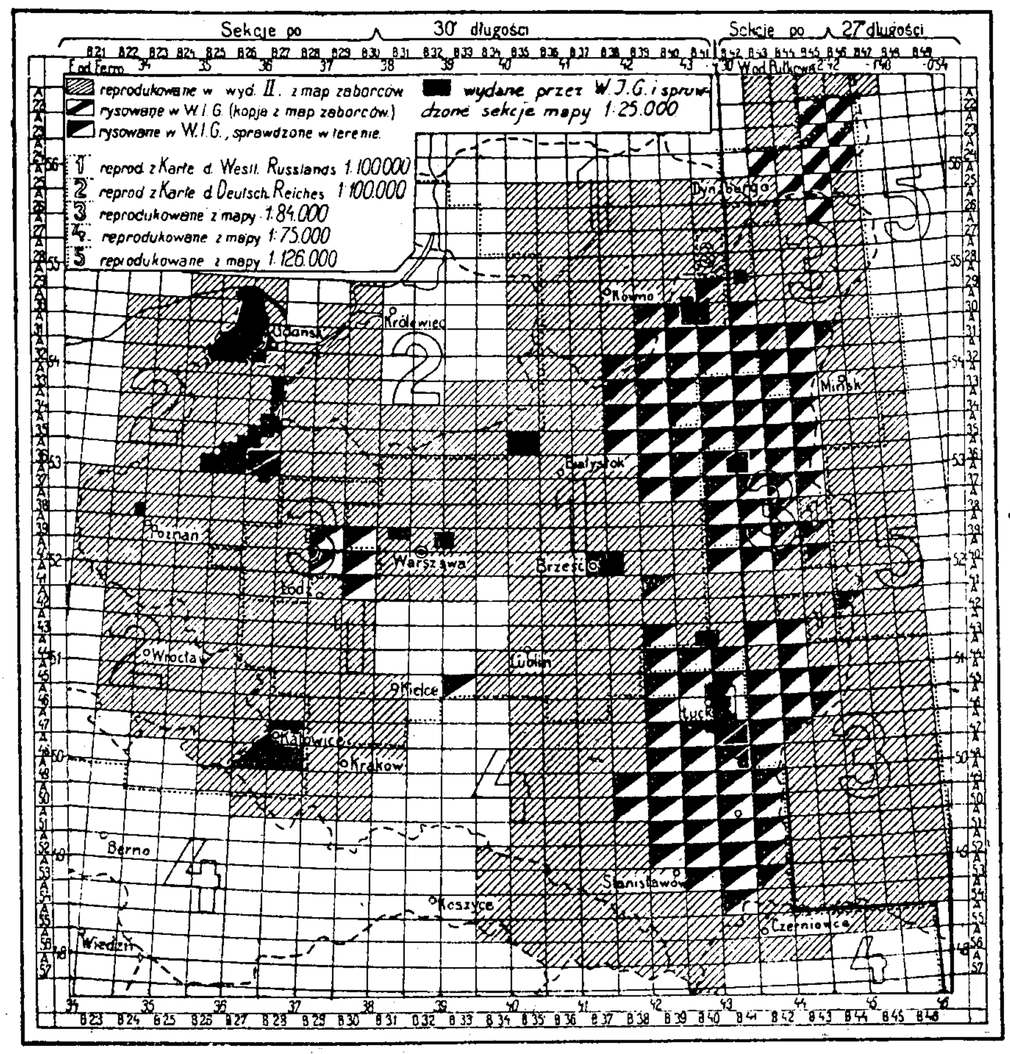

Ryc. 19.

Nowsze z tych bardzo pięknych sekcyj (p. rys. 19) zaopatrzono w szereg pożądanych i niespotykanych dotąd w „Mapie Polskiej" znaków (poczta, telegraf, telefon, gmina, starostwo, ilość domów i t. p.).

Kilka uwag o sekcjach „Dawigródek", „Wojtkiewicze" i „Wiczyn". Nie posiadają one warstwic, w ten bowiem obszar nie sięgła już rosyjska mapa warstwicowa 1 : 84.000. Zdaniem naszem jest jednak jakikolwiek rysunek terenu lepszy od zupełnego zignorowania tego czynnika. Jako podstawa takiego schematu mogłaby równie dobrze służyć rosyjska trzywiorstówka, pruska mapa 1 : 100.000, czy też szkic topografa.

Sekcje Dawigródek i Wiczyn wykazują w porównaniu z analogicznemi sekcjami „Karte des westlichen Russlands" względnie z mapą 1 : 126.000 olbrzymie wprost różnice w zasięgu swoim, t. j.

Karte des westl. Russlands 1 : 100.000. U 32-Cna (1917).

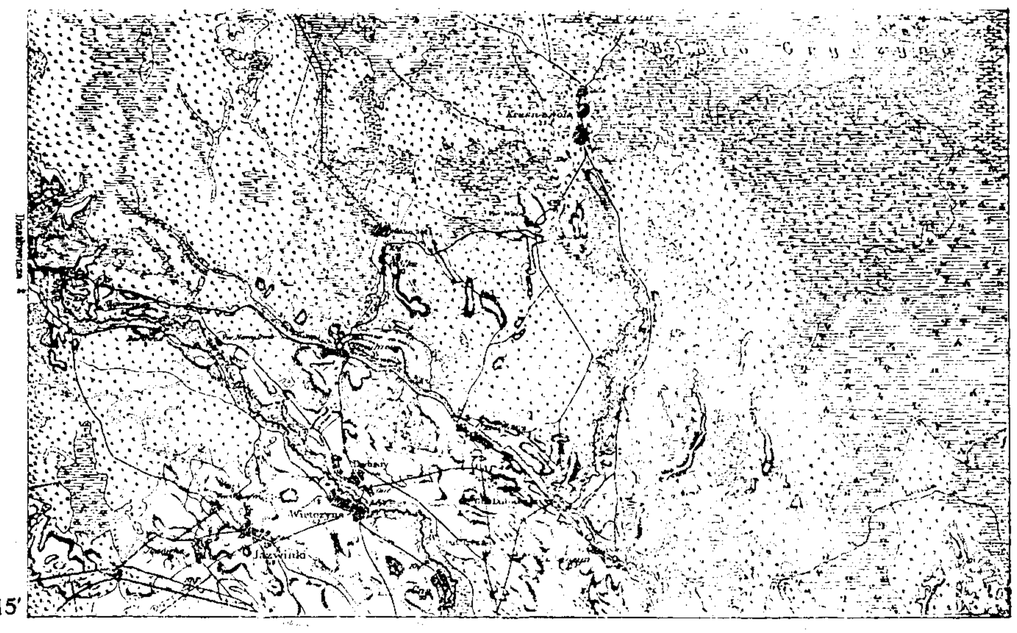

Ryc. 20.

Mapa Polska 1 : 100.000. P 39 S 44 - Wiczyn (1927).

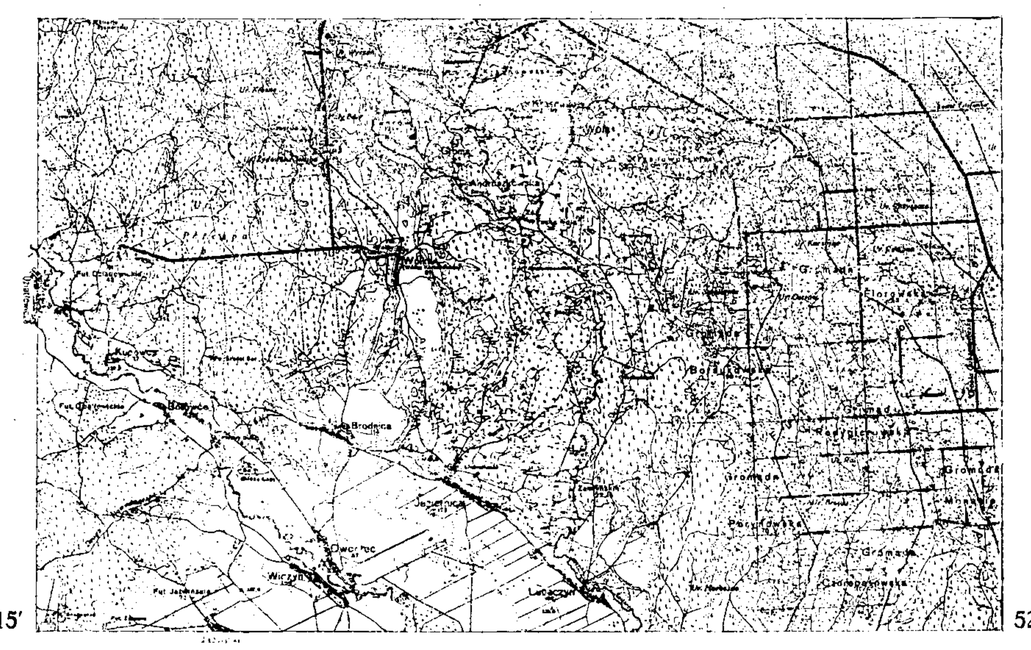

Ryc. 21.

Okolice *NE* Łunińca w pruskiej mapie 1 : 100.000 (1917) i w Mapie Polskiej 1 : 100.000 (1927). Podziałka około 1 : 200.000. Porównaj położenie wsi Jaźwinki etc. w stosunku do 52° 15' szerokości, oraz różnice w sytuacji na obu mapach.

w szerokości geograficznej. I tak, sekcje polskie przesuwają równoleżnik 52° 15' o około minutę na południe, przyczem ta różnica zmniejsza się stopniowo ku południowi. Różnica ta odnosi się do położenia Łachwy, Dawidgródka, Kożangródka, biegu Prypeci i t. d. Ponadto skonstatować należy różnicę w położeniu kierunku *NS* o około 10°. Widzimy więc z tego, jakiemi błędami obciążona była mapa 1 : 126.000 i jak palącem zadaniem było dostarczenie dla tego obszaru nowej mapy.

Niestety w sekcji „Dawidgródek" pominięto objaśnienie pochodzenia treści, — nie tłumaczy zaś go notka „sprawdzono go w r. 1925—1926". Przypuszczamy, że sekcja Dawidgródek, jak zresztą i północno-zachodnia część sekcji Wojtkiewicza oraz część sekcji Wiczyn oparta jest na nowem zdjęciu W. I. G. z r. 1925—6.

Nb. sekcja Dawidgródek ma błędny opis szerokości geograficznej, która niedość jest fałszywą a ponadto zmniejsza się według mapy ku północy.

Po raz pierwszy wreszcie w sekcji „Kopyczyńce" spotykamy granice powiatów. Inne sekcje mają jedynie schematyczny kartonik administracyjny. Rys. 20 i 21 pozwalają porównać mapę polska z mapą pruską, opartą jak wiadomo na starej mapie 1 : 126.000 i wykazać tak zmiany jakie zaszły w międzyczasie, jak i błędy mapy rosyjskiej i pruskiej. *jw.*

512. **Mapa 1:100.000** (reprodukowana). A 30 B 39 Rudziszki (P 23 Sumiliszki). Warszawa, Wojskowy Instytut Geograficzny 1928.

This is the revised edition of German map 1 : 100.000.

Ta sekcja reprodukowana z „Karte des westlichen Russlands" zasługuje dlatego na uwagę, bo wprowadzono w tę reprodukcję po raz pierwszy sprawdzenie topografów W. I. G.

Także i jakość reprodukcji zasługuje na pełne uznanie. *jw.*

213. **Mapa turystyczna Karpat Polskich.** 1 : 100.000. Ark. 1 Szczawnica-Pieniny-Żegiestów, Ark. 2 Pilsko-Barania Góra, Ark. 3 Czarnohora-Żabie, Ark. 4 Jaremcze-Worochta, Ark. 5 Babia Góra, Ark. 6 Magórka-Bielsko-Klimczok. Polskie T-wo Tatrzańskie. Gea. Warszawa 1928. Druk W. Cukrzyński, Warszawa. Sekcje à 37 × 28 *cm*,

These maps ave designed to the use of turists in Polish Carpathians. They are edited in the coöperation of the Polish Tatra Society.

Polskie Towarzystwo Tatrzańskie rozpoczęło temi 6 sekcjami wydawnictwo swej oficjalnej mapy turystycznej Polskich Karpat. Przewiduje ono wydanie 16 sekcyj, które obejmą obszar między Olzą a Krynicą, okolicę Sławska, Gorgany i Czarnohorę. Każdy arkusz tej mapy jest kopją i odpowiada zasięg sekcjom austrjackiej mapy 1 : 75,000. Mapa jest wielobarwną: rzeki niebieskie, warstwice i cieniowanie bronzowe, lasy zielone, sytuacja czarna, drogi turystyczne zaś i szlaki narciarskie są pokryte analogicznym jak w terenie nadrukiem.

Mapy wydaje warszawska firma kartograficzna „Gea", która przeprowadza redakcję i rysunek. Towarzystwo Tatrzańskie zestawia dane o drogach i inne ważne dla turystów informacje.

Teren, jak wspomniano, reprezentują w mapie warstwice co 50 *m* i lekkie cieniowanie stoków.

Strona formalna wydanych sekcyj jest, jeśli chodzi o dobór i ilość szczegółów poprawną. Sekcje są czytelne i nie przeładowane treścią, a nomenklatura została przeważnie dobrze spolszczoną. Niejakie wątpliwości budzą nazwy w Czechosłowacji, gdzie na polskim językowo obszarze zastosowano przeważnie slowackie nazwy gór, rzek i miejscowości.

Rysunek map idzie w ślady za oficjalnym polskim kluczem znaków umówionych i pism. Szereg zastrzeżeń można podnieść jednak co do sposobu generalizacji warstwic, które w kilku wypadkach poprowadzono zupełnie nieudolnie (por. sekcję Pilsko-Barania Góra) jak i co do techniki cieniowania na sekcjach.

Również daleką od poprawności jest reprodukcja, która w wielu wypadkach zasługuje nawet na miano niedbałej. *jw.*

514. STANISŁAW MATERNÉ: **Województwo poznańskie.** Miernik (?) 1 : 200.000. Księg. I. Zamecznika, dawniej M. Arcta. Poznań 1928. Drukarnia Katolicka w Poznaniu. 2 ark. à 100 × 70 *cm.*

A detailed map of the Province of Poznania was revieved in the first edition under Nr. 266 of our „Review".

Mapa ta była sprawozdaną w „Przeglądzie" w swem pierwszem wydaniu pod Nr. 266, gdzie ją szczegółowo omówiono. W obecnem wydaniu nie poprawiono wykazanych tam błędów, poprawiono tylko granice powiatów i uzupełniono gdzieniegdzie koleje. Nb. brak kolei Herby-Podzamcze, Bydgoszcz-Gdynia, Kruszwica-Piotrków, Bydgoszcz-Nowawieś, Inowrocław-Herby, Maksymiljanowo-Koronowo. Nie zaznaczono ponadto powiatów miejskich Gniezno i Inowrocław. *jw.*

515. **Mapa 1 : 300.000.** 47 Nowogródek, 65 Radom, 75 Kielce, 77 Łuck, 87 Tarnopol. Wojskowy Instytut Geograficzny, Warszawa 1927—8. 47 × 37 *cm.*

These excellent sheets of the Polish map 1 : 300.000 are new compiled. They are printed in colours. The physical features of the land are there indicated in 10 meters contours.

Po warstwicowych sekcjach Pińsk i Kowel (p. Nr. 425 i 471) idą dalsze wymienione w nagłówku sekcje mapy 1 : 300.000 (p. rys. 22). Z nich sekcje wydane w r. 1928, t. j. Kielce, Łuck, Tarnopol, Nowogródek przedstawiają już definitywny typ polskiej mapy 1 : 300.000. Zostały one mianowicie na nowo przerysowane, przyczem uwzględniono tak reambulację mapy 1 : 100.000 jak i wprowadzono „reambulację biu-

rową“ nomenklatury, komunikacyj i granic administracyjnych. Zostały też one jednolicie zaopatrzone w warstwice co 10 *m*. Ponadto wprowadzono także długości od Greenwich, kartoniki z granicami województw i stanem reambulacji mapy, oraz szczegółowe objaśnienie znaków i pism.

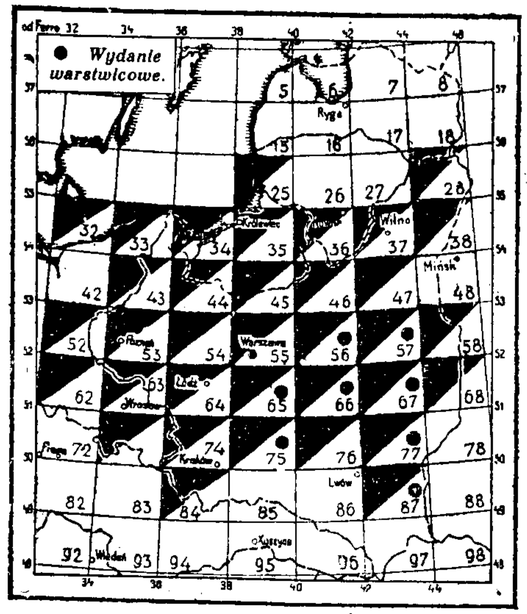

Ryc. 22.

Polska doczeka się więc w nowej mapie 1 : 300.000 pierwszorzędnej serji warstwicowych map, które, jak przypuszczamy, wnet obejmą cały jej obszar.

Podnieść dalej należy dużą poprawność treści w dziedzinie granic, nomenklatury i komunikacji. Z braków zwrócimy uwagę na za szerokie pojęcie szosy (Brody-Poczajów, Krzemieniec-Szumsk, Poryck-Pieczychwosty i t. p.), niejakie braki w tej sieci (Wołoczyska-Płoskirów, Husiatyn-Jarmolińce, Lida-Bielica, Grodno-Wilno, Zelwa-Dereczyn i t. p.), w nomenklaturze (Załośce, Busk, Mikyszywka i t. p.), pominięcie opisu szeregu kółek dla miejscowości, zwłaszcza w sekcji Radom; z braków w granicach administracyjnych wymienić trzeba przynależność gminy Miastków (Radom) i błędne położenie starostwa w powiatach, których siedziba różną jest od nazwy powiatu. *jw.*

516. J. FALKOWSKI: **Mapa województwa wołyńskiego.** Skala 1 : 300.000. Urząd wojewódzki wołyński. Okręgowa Dyrekcja Robót Publicznych. Łuck 1927. Druk Książnica-Atlas. Lwów. 2 sekcje à 100 × 90 *cm.*

A detailed administrative map of the province of Volhynia.

Mapa województwa wołyńskiego daje granice do gminnych włącznie, określa charakter bogatej topografji we województwie, znaczy drogi państwowe, wojewódzkie i powiatowe oraz wyróżnia odcinki szosowane, wreszcie znaczy siedziby gmin i urzędów powiatowych. Jest cennem i poprawnem źródłem. *jw.*

517. INST. KART. IM. E. ROMERA: **Mapa diecezji chełmińskiej.** 1 : 500.000. Chełmińska Kurja Biskupia. Pelplin 1928. Druk Książnica-Atlas, Lwów. 45 × 43 *cm.*

An administrative map 1/500.000 of the dioecesy of Chełmno (Polish Pomerania). There are two inset maps: confessions and nationalities in the dioecesy 1 : 1,600.000.

Mapa diecezji chełmińskiej wyróżnia parafje, filje i kuracje, znaczy zaś granice dziekanatów, które pokrywa barwnemi plamami. Załączono tam dwie mapki 1 : 1,600.000 dla narodowości i wyznań na obszarze diecezji. Oparte one są na danych Kurji w Pelplinie, uwzględniających emigrację optantów niemieckich. Stąd też wykazują one poważne zyski polskości i katolicyzmu w porównaniu z danemi spisu ludności z 1921 r. *jw.*

518. ANTONI KOCIUBIŃSKI: **Archidiecezja lwowska obrządku łacińskiego według stanu z dnia 1 stycznia 1928 r.** Podziałka 1 : 600.000. Nakładem łacińskiej Kurji Metropolitalnej. Druk Książnica-Atlas, Lwów 1928. 47 × 57 *cm.*

A administrative map of the Roman-catholic archidioecesy of Lwów.

Mapa ta daje rozmieszczenie i granice parafij rzymsko-katolickich, wyróżniając w każdej z nich liczbę ludności rz.-kat. Ponadto uwzględniono kaplice łacińskie, parafje ormiańskie i grecko-katolickie. Barwami wyróżniono dziekanaty. Wniesiono także granice państw i województw oraz sieć kolejową. — Reprodukcja jest poprawna. *jw.*

519. F. DĄBROWSKI—E. NOWICKI: **Mapa województwa wileńskiego 1 : 300.000.** J. Zawadzki, Wilno 1928. Druk „Bibljoteka Polska“ w Bydgoszczy. 87 × 72 *cm.*

This is the political map of the province of Wilno.

Ta mapa wojew. wileńskiego daje granice powiatów i gmin, koleje, zarys komunikacji drogowej, szereg szczegółów topograficznych oraz dobrze sklasyfikowaną według charakteru osad topografję. Z braków jej wymienić należy schematyczny przebieg granicy litewskiej, kilka błędów w klasyfikacji linij kolejowych, nieuwzględnienie projektu kolei Worobajewo-Druja, opuszczenie szeregu dróg wojewódzkich i powiatowych, powstałe wskutek kopjowania mapy 1 : 300.000, wreszcie kilka błędów w nomenklaturze.

Jakość rysunku i reprodukcji ledwo wystarczy dla czytelności treści. *jw.*

520. **Mapa samochodowa Rzeczypospolitej Polskiej.** Podz. 1 : 400.000. Gea. Warszawa 1928. Druk W. Cukrzyński i Drukarnia Polska Warszawa. 7 sekc. różnych formatów.

A detailed automobile map of Poland.

Jest to już druga zrzędu mapa samochodowa warszawskiej firmy „Gea“. Pierwszą, w podziałce 1 : 800.000 sprawozdano pod Nr. 427. Mapa 1 : 400.000 znaczy barwami rzeki, szosy i lasy. Szosy sklasyfikowano na dwa rodzaje, pozatem zaś wyróżniono dwa rodzaje dróg gruntowych. Na szosach zaznaczono kilometraż, znaczniejsze spadki i miesca niebezpieczne, stacje benzynowe i urzędy celne. Mapa jest przejrzystą i jasną.

Treść jej jest naogół poprawną. Uwzględniono po większej części